

Voorwoord

Dit zakboek is geschreven voor hulpofficieren. Het bevat een praktijkgerichte bespreking van onder meer:

- de verdachte, waaronder zijn rechten en plichten;
 - de belangrijkste opsporingsbevoegdheden uit het Wetboek van Strafvordering (incl. bijzondere opsporingsbevoegdheden);
 - de belangrijkste opsporingsbevoegdheden uit bijzondere wetten, zoals de
 - o Algemene wet bestuursrecht;
 - o Wegenverkeerswet;
 - o Wet wapens en munitie;
 - o Opiumwet;
 - o Wet op de economische delicten;
 - o Wet op de lijkbezorging;
 - o Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen;
 - o Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften;
 - de voor de hulpofficier van belang zijnde onderdelen van het Privaatrecht.
- Zie voor een compleet overzicht de inhoudsopgave van dit zakboek.

Voor meer diepgang wordt in ruim 2000 voetnoten verwezen naar onder meer jurisprudentie, Kamerstukken en literatuur.

Praktijkvragen, verbeterpunten, vakvragen, tabellen, stappenschema's, actualiteiten

Door de verwerking van jurisprudentie worden honderden dagelijks voorkomende praktijkvragen besproken en beantwoord. Waar nodig worden tips voor het onderzoek en het proces-verbaal gegeven. Alle antwoorden op vakvragen die de auteur de laatste decennia heeft gekregen zijn voor zover van belang verwerkt in dit zakboek. Dat geldt ook voor de ervaringen die de auteur heeft opgedaan in het kader van kwaliteitsprojecten Politie-OM. De dwangmiddelen zijn waar mogelijk in tabellen samengevat. Tevens zijn twee stappenschema's toegevoegd: ibn (6.46) en doorzoeken ter ibn (6.47). Zie voor een overzicht van de aanvullingen en wijzigingen in deze 29e editie het actualiteitenoverzicht op pagina 7 e.v. Regelgeving, literatuur en jurisprudentie zijn bijgewerkt tot 21 januari 2019.

Speciaal zakboek voor overige opsporingsambtenaren

Voor de overige opsporingsambtenaren is er het zakboek Strafvordering en Strafrecht: een afgeslankte versie van de zakboeken Strafvordering en Strafrecht voor de hulpofficier in één boek.

Overige zakboeken

Zie daarvoor pagina 3 van het kaft van dit zakboek en woltersklower.nl/politie of zakboekenpolitie.com.

Zakboeken ook geactualiseerd online en verkrijgbaar als e-book

Alle zakboeken zijn voor de politie en justitie digitaal te raadplegen via de interne kennissystemen (links naar Kluwer Navigator) en worden maandelijks geactualiseerd (geen actualisatie zakboek Pv en Bewijsrecht).

Utrecht, 21 januari 2019

Mike Hoekendijk

1. De hulpOvJ

1.1 Aanwijzing hulpOvJ's

Art. 146a Sv (Aanwijzing hulpOvJ's)

Ter plaatse waar en binnen de grenzen binnen welke zij bevoegd zijn tot opsporing, zijn hulpOvJ:

- a. de door Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen ambtenaren van politie, aangesteld voor de uitvoering van de politietoekening;
- b. de officieren van de KMar;
- c. de door Onze Minister van Veiligheid en Justitie in overeenstemming met Onze Minister van Defensie aangewezen onderofficieren van de KMar;
- d. de door Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten, bedoeld in art. 2 van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten en buitengewone opsporingsambtenaren.

Zie voor de conform voornoemd artikel aangewezen hulpOvJ's de regeling hulpOvJ's 2018 op overheid.nl of in het zakboek *Wetteksten*.¹

Waarborg

'De opleidingseisen die worden gesteld aan de ambtenaren die optreden als hulpOvJ waarborgen dat de toepassing van in de persoonlijke levenssfeer ingrijpende bevoegdheden geschiedt door functionarissen die beschikken over op actuele inzichten gebaseerde kennis en vaardigheden'.²

Distantie

'De vraag rijst of de ministeriële aanwijzing voldoende waarborgt dat de aan hulpOvJ's toekomende bevoegdheden goed worden uitgeoefend. Aan een beslissing tot het hanteren van ingrijpende dwangmiddelen als ivs en onderzoek aan het lichaam dient een zorgvuldige afweging van belangen vooraf te gaan. Indien men die beslissing toevertrouwt aan een functionaris die zelf in de desbetreffende zaak opspoorde of daarvan om andere redenen moeilijk enige afstand kan nemen, is er een reëel risico dat het belang van de verdachte het altijd zal moeten afleggen tegen het belang van de waarheidsvinding. Bij die andere redenen kan men denken aan de collegiale verhoudingen tussen opsporingsambtenaren. Naarmate de hulpOvJ nauwer is betrokken bij de concrete strafzaak, zal het hem moeilijker vallen met voldoende objectiviteit het belang van de waarheidsvinding dat bijv. door ivs wordt gediend, af te wegen tegenover het individuele belang van de verdachte en andere in het geding zijnde belangen. Wie op wat grotere afstand staat, is beter in staat de gewenste objectiviteit op te brengen. Om die reden is het te betreuren dat de wetgever of de Minister hier de grenzen niet nauwer heeft getrokken en niet heeft bepaald dat de hulpOvJ niet optreedt in zaken waarin hij zelf als opspoorder fungeert'.³

¹ Regeling hulpofficieren van justitie 2008 (gewijzigd in 2012 en 2018). Zie voor de toelichting *Stcrt.* 2012, 26110 en voor de toelichting onder de voorgaande regeling *Stcrt.* 2004, 66 (beiden ook in het zakboek *Wetteksten*). Andere hulpOvJ-regelingen/ besluiten (zoals voor de Fiod, SIOD, VROM-IOD en AID) zijn ook terug te vinden op overheid.nl > *Stcrt.*, zoekterm (in zoekveld titel!!): 'hulpofficieren' (meervoud!!) of 'hulpofficier' (enkelvoud) voor individuele benoemingen. Zie voor een historisch overzicht van de aanwijzing van hulpOvJ's 'De hulpOvJ, een voldoende objectieve opsporingsambtenaar?' van F. Rietveld, WoltersKluwer.

² Hof Amsterdam 17-09-12, LJN BY0657 (onbevoegde hulpOvJ: certificaat niet langer geldig).

³ Corstens, 9e druk, p. 310.

1.2 Niet (meer) gecertificeerd hulpOvJ

Een bevel tot ivs was afgegeven door een inspecteur van politie zonder over het vereiste certificaat hulpOvJ te beschikken. Het Hof 's-Hertogenbosch stelde aldus vast dat er gehandeld was in strijd met art. 57 Sv (ivs). 'Dit brengt op zich genomen echter nog niet mee dat daardoor de integriteit van de opsporing op het spel is komen te staan, ook niet indien sprake zou zijn van strafbare feiten, gepleegd door de betreffende inspecteur van politie. (...). Aangezien vrijheidsbeneming tot de meest verstrekkende dwangmiddelen binnen de strafrechtspleging behoort, moet het in de wet opgenomen vereiste van betrokkenheid van tenminste een hulpOvJ bij de ivs als een belangrijke waarborg worden beschouwd. Er zijn (...) evenwel geen aanwijzingen naar voren gekomen dat verdachte door het verzuim daadwerkelijk nadeel heeft ondervonden. Zo zijn er geen aanwijzingen dat de ivs van verdachte niet zou zijn bevolen indien de beslissing m.b.t. de ivs was gegeven door een bevoegde hulpOvJ (*MH: zie hierover ook 3.9*). Ook door de verdediging zijn geen omstandigheden naar voren gebracht die erop wijzen dat verdachte daadwerkelijk nadeel heeft ondervonden. Het Hof volstaat met de vaststelling dat een onherstelbaar vormverzuim is begaan'.⁴

*Conclusie (mede gelet op voorgaande noot): bewijsuitsluiting in zaken niet uitgesloten. Tijdige (her)certificering goed bewaken, niet alleen door de betreffende hulpOvJ zelf maar ook door de regionale eenheid. En uiteraard bij het ontbreken van het vereiste certificaat **niet** als hulpOvJ optreden.*

Valsheid in geschrift

Meerdere 'hulpOvJ's' zijn veroordeeld voor valsheid in geschrift (kort gezegd door onder meer in de machtiging binnentreden en verlenging ivs te vermelden dat ze de hoedanigheid hadden van hulpOvJ, terwijl ze die hoedanigheid i.v.m. het verstrijken van de geldigheidsdatum certificaat hulpOvJ niet meer hadden).

1.3 Functie en taken

Beslissen namens OvJ

- Het hulpOvJ-schap is door de wetgever ingesteld omdat het onmogelijk is dat de OvJ terstond bij het begin van de opsporing op ieder moment alle beslissingen kan nemen die de wet aan de OvJ toevertrouwt. Degene die de functie van hulpOvJ uitoefent kan aldus allerlei beslissingen namens de OvJ nemen.⁵
- HulpOvJ's zijn opsporingsambtenaren 'aan wie als zodanig bijzondere bevoegdheden zijn toegekend, welke in het algemeen bij de opsporing alleen aan de OvJ toekomen'.⁶

⁴ Hof 's-Hertogenbosch 29-04-10, LJN BM2783, in stand gelaten door de HR 04-10-11, LJN BT6553. Zie ook HR 19-02-13, LJN BY5321 (met noot Keulen in NJ 2013/308): terugverwezen naar Hof om zaak opnieuw te beoordelen (bewijsuitsluiting kennelijk niet gerechtvaardigd, zie 3.12): zie voor vervolg Hof 's-Hertogenbosch 04-09-13, ECLI:NL:GHSHE:2013:4100 (bewijs alsnog gebruikt: volstaan met constatering dat er sprake was van vormverzuim). Zie ook Hof 's-Hertogenbosch 18-02-13, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ2649 (onderzoek aan lichaam en ivs bevolen door onbevoegde hulpOvJ. Geen niet-ontvankelijkverklaring en geen bewijsuitsluiting. Verdachte was niet in zijn verdedigingsbelang geschaad nu hij tegen de aangetroffen drugs alles kon aanvoeren wat hem ter verdediging nuttig voorkwam. Een wel bevoegde hulpOvJ zou in redelijkheid hebben kunnen besluiten tot onderzoek aan lichaam en ivs. Hof woog mee dat de hulpOvJ voordien wel en inmiddels opnieuw gecertificeerd was).

⁵ Van Bemmelen 4, p. 106.

⁶ Blok en Besier, p. 461.

Functie⁷

De functie van het hulpOvJ-schap kan (mede gelet op voorgaande bespreking) omschreven worden als het terzijde staan van de OvJ bij de **rechtshandhaving** tijdens het **voorbereidend onderzoek**.⁸

Vorbereidend- en eindonderzoek

Ingevolge art. 132 Sv wordt onder het voorbereidend onderzoek verstaan het onderzoek dat aan de behandeling ter terechtzitting voorafgaat (opsporingsonderzoek, onderzoekshandelingen door de RC en/of sfo). Het eindonderzoek betreft de fase van berechting (die formeel start met een dagvaarding).⁹

Rechtshandhaving

Rechtshandhaving kent een instrumentele en een beschermende component. Wet en recht vormen voor de overheid de instrumenten tot ingrijpen in samenlevingsverbanden. Het ingrijpen zelf vindt zijn legalisering in de wet en legitimering in het recht. De keerzijde van dit instrumentele karakter van wet en recht wordt gevormd door het beperkende karakter dat wet en recht hebben op overheidsingrijpen: ingrijpen mag alleen als wet en recht dat toestaan. Ook de wijze waarop ingegrepen mag worden, wordt door wet en recht beheerst. Wet en recht verschaffen de overheid dus de mogelijkheid sociale processen te controleren en bij te sturen, anderzijds leggen zij het optreden van de overheid duidelijk aan banden. Het beschermende aspect bestaat uit het controleren of de weegschaal in het spanningsveld tussen algemeen belang en dat van de individu (verdachte, getuige, slachtoffer) niet te gemakkelijk dan wel te ver naar het algemeen belang doorslaat.¹⁰ De hulpOvJ dient bij zijn taakuitvoering dan ook rekening te houden met de instrumentele én de beschermende component van rechtshandhaving.

Taken

Ter vervulling van de functie van het hulpOvJ-schap komen aan de hulpOvJ de volgende taken toe.

1. Intermedium¹¹ tussen OM en overige opsporingsambtenaren.
2. Toepassing van dwangmiddelen.
3. Preventieve toetsing van door andere opsporingsambtenaren toe te passen dwangmiddelen.
4. Repressieve toetsing van door andere opsporingsambtenaren toegepaste dwangmiddelen.
5. Meedenken en waar nodig het geven van tips voor het verdere onderzoek (Sv én Sr).

Ombudsman / behoorlijkheidstoets

De hulpOvJ dient er binnen zijn leidinggevende taak ook op toe te zien dat het optreden van hemzelf en dat van de opsporingsambtenaar aan wie hij leiding geeft de 'behoorlijkheidstoets' van de Nationale ombudsman kan doorstaan (zie 3.8).

⁷ Voor de diepgravers: zie voor een overzicht van functie en taken van de hulpOvJ ook 'De hulpOvJ, een voldoende objectieve opsporingsambtenaar?' van F. Rietveld, WoltersKluwer.

⁸ Zie ook Melai, oude aant. art. 154, aant. 1 (die spreekt over terzijde staan bij opsporing).

⁹ Kamerstukken 32177, nr. 3 (MvT Wet versterking positie RC), p. 6. Zie ook art. 258 lid 1 Sv: de zaak wordt ter terechtzitting aanhangig gemaakt door een dagvaarding vanwege de OvJ (...).

¹⁰ 't Hart, p. 44.

¹¹ Persoon die verbinding tussen andere personen teweegbrengt.

Aanwijzing voor de opsporing¹²

Voor het functioneren van de hulpOvJ is ook van belang de Aanwijzing voor de opsporing.¹³ het kader voor reacties van opsporingsdiensten en OM op gepleegde strafbare feiten (misdrijven). De Aanwijzing kent de volgende doelstellingen.

- Beschikbare capaciteit goed inzetten.
- Bevorderen rechtsgelijkheid.
- Criteria voor case-screening.
- Definiëren ondergrens.
- Verantwoording.

Visie en verantwoordelijkheden worden weergegeven en onderscheid wordt gemaakt in VVC-zaken (Veel Voorkomende Criminaliteit), HIC-zaken (High Impact Crime) en ondermijningszaken. Daarbij worden kaders voor de aanpak omschreven en in de bijlage zijn voorbeelden van misdrijven weergegeven die onder de verschillende categorieën vallen.

1.4 Territoriale bevoegdheid van de hulpOvJ

De hulpOvJ van politie is ook buiten zijn plaats van aanstelling bevoegd omdat de territoriale bevoegdheid om als hulpOvJ op te treden is gekoppeld aan de territoriale opsporingsbevoegdheid (zie art. 146a, 141, 142 en 146 Sv i.v.m. art. 6 van de Politiewet 2012).

Art. 6 Politiewet 2012

1. De ambtenaar van politie is bevoegd zijn taak uit te oefenen in het gehele land.
2. Hoewel bevoegd in het gehele land, onthoudt de ambtenaar van politie die is tewerkgesteld bij een regionale eenheid, zich van optreden buiten zijn gebied van tewerkstelling, tenzij zijn optreden redelijkerwijs noodzakelijk is, dan wel ingevolge regels, gesteld bij of krachtens de wet, dan wel in opdracht of met toestemming van het bevoegd gezag over de politie.

Een opsporingsambtenaar (incl. dus de hulpOvJ) kan derhalve rechtsgeldige opsporingshandelingen verrichten in het gehele land. Lid 2 dient gezien te worden als een instructienorm aan de ambtenaar van politie en is geen garantiernorm waarop de burger zich kan beroepen.¹⁴

Territoriale bevoegdheid hulpOvJ KMar: zie 3.49.

1.5 Expliciete bevoegdheden/verplichtingen hulpOvJ

Sv

1. Beslissingen over rechtsbijstand en consultatie- en verhoorbijstand (2.6).
2. Kennisgeven van vrijheidsbeneming aan een door de verdachte aangeduide persoon en bij een verdachte die niet de Nederlandse nationaliteit heeft aan de consulaire post van de Staat waarvan de verdachte de nationaliteit heeft (2.6).
3. Inlichten raadsman door hulpOvJ over ivs (2.6).
4. Aanwijzen andere plaats verhoor verdachte (2.8).
5. Kennisgeven aan ouders/voogd minderjarige van vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan aan de ouders of voogd (2.15).

¹² Terug te vinden op overheid.nl en in het zakboek Wetteksten.

¹³ Terug te vinden op overheid.nl en in het zakboek Wetteksten.

¹⁴ HR, NJ 1985/154, HR, DD 1994/317 en HR, NJB 1995/195 (oude wetgeving), Kamerstukken 30880, nr. 3 (MvT Politiewet 2012 onder artikelsgewijs, art. 6) en Corstens, 9e druk, p. 193.

6. Meedelen ophouden voor onderzoek minderjarige verdachte aan een gecertificeerde instelling als bedoeld in art. 1.1 van de Jeugdwet (2.15).
7. Toestemming ontkleding en/of permanente cameraobservatie ingeslotene (3.25).
8. Aanhouden en voorgeleiden (4.3 e.v.).
9. Ophouden voor onderzoek (4.14) en eventuele verlenging voor identificatie (4.13).
10. Ivs (4.17 e.v.).
11. Maatregelen in belang onderzoek (4.30).
12. Bevel aanhouding bij niet-naleving voorwaarde na veroordeling (4.41).
13. Bevel aanhouding ter zake overtreding rechterlijk gebiedsverbod, contactverbod of meldplicht (4.42).
14. Bevel aanhouding voor herroeping voorwaardelijke invrijheidstelling (4.43).
15. Onderzoek kleding en/of lichaam (5.1 e.v.).
16. Bevel DNA-onderzoek en benoemen deskundige (indien het DNA-onderzoek verricht moet worden aan celmateriaal van een onbekende verdachte) (art. 151a lid 3 Sv) (5.6).
17. Bevel nemen foto's en vingerafdrukken van een verdachte van een ander feit dan een 67,1-misdrijf (5.13, identiteitsvaststelling).
18. Bevel medewerking bloedonderzoek geweldpleger (5.14).
19. Inlichtingen vorderen van vervoerder poststukken (6.10).
20. Doorzoeking ter ibn (6.10 e.v. en 6.25).
21. Vervanging van OvJ bij doorzoeking door RC (6.14).
22. Beslissen over voortduren van eventueel gelegd beslag (6.37).
23. Doorzoeking ter vastlegging gegevens (10.1).
24. Schouw (10.2).
25. Afnemen ambtseed/belofte (10.3).
26. Bevoegd én verplicht tot ontvangen van een klacht (10.4).
27. Bij aangifteplicht: bevragen van inlichtingen (door een door de OvJ aangewezen hulpOvJ) (art. 162 Sv).
28. Benoemen deskundige (10.6).
29. Aanhouding voortvluchtigen (10.8).
30. Ontvangen schriftelijke kennisgeving raadsman (art. 39 Sv).
31. Onverwijld toekomen aan OvJ van pv's, aangiften, berichten en inbeslaggenomen voorwerpen (art. 156 Sv).
32. Aanhouding ter beschikking gestelde (art. 509h Sv).

Bijzondere wetgeving

1. Wet tijdelijk huisverbod: huisverbod (4.46).
2. Awbi: verstrekken machtiging binnentreden woning (7.1 e.v.).
3. Vertegenwoordiging burgemeester bij binnentreden ter ibn door deurwaarder in het kader van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (7.16).
4. Vreemdelingenwet: verlenging ophouden verhoor, vreemdelingenbewaring en binnentreden i.v.m. vreemdelingenbewaring en uitzetting (zie overheid.nl).
5. WVV: bloedproefvordering, bloedafname, urineproef (11.7 e.v.).
6. Opiumwet: urineonderzoek (11.20).
7. Wet op de lijkbezorging/Burgerlijk Wetboek: verlof vervoer lijk bij niet-natuurlijke dood en schriftelijke aangifte i.v.m. lijkvinding (11.27).
8. Uitleveringswet: voorlopige aanhouding (11.28).
9. Overleveringswet: aanhouden, ophouden, voorlopige aanhouding en ivs (11.29).

1.6 Praktische tips voor hulpOvJ

1. Noteer belangrijke beslissingen (onder vermelding dag, datum en tijdstip).
2. Bij het bespreken van zaken en het nemen van beslissingen verdient het in voorkomende gevallen aanbeveling om de opsporingsambtenaar te vragen wat zijn mening is en wat deze zelf de beste oplossing vindt. De hulpOvJ zal ongetwijfeld ervaren dat er goede oplossingen zijn waaraan hij zelf nog niet gedacht had. De hulpOvJ die de OvJ raadpleegt, kan dezelfde vraag verwachten, het heeft de auteur van dit zakboek vaak geholpen!
3. *Gebruik het zakboek Sr HulpOvJ (zie 1.8): veel tips voor de aanpak van veel voorkomende misdrijven! Dat zal de kwaliteit van werken flink verbeteren en vertraging bij afhandeling van strafzaken voorkomen.*
4. Zie voor tips voor voorgeleidingen 4.11.
5. Denk eraan dat de effectiviteit van beslissingen uiteindelijk bepaald wordt door de kwaliteit daarvan én de acceptatie (uitvoering) door collega's: *Kwaliteit vermenigvuldigd met Acceptatie vormt Effectiviteit (KxA=E)!!*
6. HulpOvJ's draaien hun diensten vaak alleen. In die gevallen zou het een goede zaak zijn om periodiek de opgedane ervaringen te bespreken met collega-hulpOvJ's.
7. Zie de ook voor de hulpOvJ van groot belang zijnde Ambtsinstructie in 3.25 en over medische verzorging van de verdachte 2.19!!
8. Bewaak de actualiteiten (zie bijv. de nieuwsbrief van de Politieacademie).

1.7 Praktische tips voor contacten met OvJ

Telefonisch bespreken van zaken met OvJ

1. Noem uw naam en functie (hulpOvJ) en de naam van de eenheid of de afdeling waar u werkzaam bent.
2. Vertel direct waarvoor u belt (begin dus niet met de casus):
 - toepassing van een dwangmiddel (bijv. aanhouding buiten heterdaad, voorgeleiding, tap, observatie, doorzoeking, enz.);
 - ander onderwerp (bijv. vrijgave stoffelijk overschot, beslagbeslissing, kraakzaak, enz.).
3. Zet de casus uiteen. Niet volstaan kan worden met een korte mededeling waarover gebeld wordt en vervolgens het voorstel om de opsporingsambtenaar die met het onderzoek is belast het verder te laten uitleggen.
4. De OvJ verwacht dat de hulpOvJ zich in de zaak verdiept heeft, vragen kan beantwoorden én zichzelf ook een mening heeft gevormd over wat er moet gebeuren.

Voorgeleiding ter ibs

1. Persoonsgegevens verdachte.
2. Vermoedelijk gepleegde strafbare feit(en) met pleegplaats(en) en tijdstip(pen).
3. Feiten/omstandigheden die aanleiding geven tot het aannemen van ernstige bezwaren (zie voor uitzonderingen bij terroristische misdrijven art. 67 lid 4) en grond(en) vh (zie 3.31 en 4.35).
4. Veelpleger? Zo ja, gemaakte afspraken?
5. Antecedenten (strafblad)?
6. Tijdstip aanhouding en ivs.
7. Bij minderjarige: nagaan of Raad voor de Kinderbescherming al is geweest en mogelijk al ideeën heeft geuit over voortgang zaak.
8. Naam raadsman verdachte.
9. Eventuele bijzonderheden/afspraken.

Aanhouding buiten heterdaad

1. Zie voornoemde punten 1 t/m 5.
2. Staat verdachte gesignaleerd (i.v.m. een schorsing vh in andere zaak)?
3. Datum/tijdstip van de te verwachten aanhouding.
4. Zijn er nog onderzoeksmogelijkheden die kunnen worden benut voor de aanhouding (waarmee de aan te houden verdachte bij ontkenning geconfronteerd kan worden)?
5. Reden waarom verdachte aangehouden moet worden en niet kan worden volstaan met een ontbieding.
6. Eventuele bijzonderheden/afspraken.

Het wordt niet gewaardeerd als voorgaande info tijdens het gesprek met de OvJ alsnog opgezocht moet worden door de hulpOvJ.

Tips voor pv ter zake aanvraag of toegepast dwangmiddel: zie 3.17.

1.8 Zakboek Sr HulpOvJ / SvSr Opsporingsambtenaar

Dit zakboek is geschreven voor hulpOvJ's. Het zakboek bevat een handzame, overzichtelijke en praktijkgerichte bespreking van:

- algemene leerstukken uit het Wetboek van Strafrecht (opzet, schuld, oorzakelijkheid, strafuitsluitingsgronden, poging, voorbereiding, deelneming, enz.);
- misdrijven en overtredingen uit het Wetboek van Strafrecht, de Opiumwet, de Wet wapens en munitie en de Wegenverkeerswet.

Door de diepgang van de bespreking is dit zakboek ook zeer geschikt voor specialisten in de opsporing. In ruim 2500 voetnoten wordt verwezen naar jurisprudentie, Kamerstukken en literatuur. Ook dit zakboek is voorzien van een omvangrijk register.

Kwaliteit, tijdwinst en voorkoming vertraging

In het zakboek worden veel tips gegeven voor het opsporingsonderzoek, het pv, beoordelaars van dat pv en het maken van een tenlastelegging. Het opvolgen van deze tips zal de kwaliteit van werken verbeteren, tijdwinst opleveren in het vervolg van de keten en vertraging bij de verdere afhandeling van de strafzaak voorkomen. Aanbevolen dus voor ZSM en kwaliteitsprojecten OM-Politie.

Speciaal zakboek voor overige opsporingsambtenaren

Voor de overige opsporingsambtenaren is er het zakboek Strafvordering en Strafrecht: een afgeslankte versie van de zakboeken Sv en Sr voor de HulpOvJ in één boek.

Meer informatie / inhoudsopgave / verwerkte actua / enz.

Zie daarvoor zakboekenpolitie.com onder productinfo.

2. De verdachte

2.1 Definiëring begrip verdachte

Art. 27 Sv

1. Als verdachte wordt voordat de vervolging is aangevangen aangemerkt, degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit voortvloeit.
2. Daarna wordt als verdachte aangemerkt degene tegen wie de vervolging is gericht.
3. De aan de verdachte toekomende rechten (*MH: dus ook de cautie, enz.*) komen tevens toe aan de veroordeelde tegen wie een sfo is ingesteld of te wiens aanzien op een vordering van het OM als bedoeld in art. 36e Sr (*MH: ontneming voordeel, zie 6.16 e.v.*) niet onherroepelijk is beslist.
4. De verdachte die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst, is bevoegd zich te laten bijstaan door een tolk (*MH: zie 2.10, incl. aanwijzing PG's!*).

Feiten/omstandigheden, redelijk vermoeden, enig strafbaar feit

- De feiten of omstandigheden genoemd in art. 27 lid 1 Sv 'moeten naar objectieve maatstaven gemeten voldoende grond opleveren voor de verdenking van het plegen van een strafbaar feit'.¹⁵ Of sprake is van een redelijk vermoeden wordt daarbij in belangrijke mate aan de beoordelingsvrijheid van de opsporingsambtenaar overgelaten. De feitenrechter moet derhalve nagaan of de opsporingsambtenaar, gemeten aan hetgeen *ten tijde van zijn optreden* (*cursief MH*) bekend was, tot de conclusie kon komen dat er sprake was van een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit'.¹⁶
- Het 'redelijk vermoeden':
 - o moet uit feiten of omstandigheden voortvloeien, zoals bijv. een aangifte van een slachtoffer, een verklaring van een getuige, eigen waarneming van een opsporingsambtenaar, CI-info (zie 3.40), enz.;
 - o mag op één feit of omstandigheid berusten (mits van voldoende kracht / gewicht);¹⁷
 - o moet natuurlijk tijdig, juist en volledig in het pv verwerkt worden.
- 'Enig' strafbaar feit vereist niet dat de vermoedelijk overtreden wetsbepaling exact kan worden aangegeven. 'Het is voldoende dat het vermoedelijk begane feit op grond van een of andere bepaling strafbaar is. Zo kan degene die wordt aangetroffen met gestolen voorwerpen worden verdacht van diefstal, verduistering, heling of schuldheling'¹⁸ (*MH: of witwassen*).

2.2 Anonieme info gebruiken voor opsporing (MMA, CI, AIVD, enz.)

Achtereenvolgens worden in deze paragraaf besproken:

1. Inleiding / samenvatting (anonieme info / hoofdregel / uitzonderingen / tips voor het pv).
2. Uitgebreid (jurisprudentie HR / voorbeelden uit jurisprudentie).
3. Meld misdaad anoniem (MMA) (achtergrondinfo / jurisprudentie HR).
4. CI-info (betrouwbaar geoordeeld / betrouwbaarheid niet te beoordelen / tijdsverloop CI-info).
5. Conclusie (terugverwijzing naar punt 1).

¹⁵ Onder verwijzing naar HR, NJ 1992/324, punt 4.3.

¹⁶ Conclusie PG (punt 4.6), HR 03-06-08, LJN BC7921, overgenomen door de HR. Zie ook Hof Den Haag 08-02-08, LJN BC3876 en Hof 's-Hertogenbosch 13-10-10, LJN BO0331.

¹⁷ Melai, art. 27, aant. 9.

¹⁸ Melai, art. 27, aant. 7.1.

6. Plusjes (aanvullende info).
7. Tot slot (anonieme verklaringen als bewijs / aangifte/verklaring onder nummer of domiciliekeuze / EHRM / U-bocht / AIVD).

1. Inleiding / samenvatting

Anonieme info¹⁹ kan van belang zijn voor het ontstaan van een verdenking, het op basis daarvan instellen van een opsporingsonderzoek en het toepassen van een dwangmiddel.²⁰

Volgens de HR dient anonieme info voor toepassing van dwangmiddelen **vol-doende concreet en specifiek** (gedetailleerd) te zijn (bijv. 'meneer A heeft in zijn woning aan de B-sstraat een vuurwapen') en de beoordeling daarvan is in belangrijke mate afhankelijk van de aan de rechter voorbehouden '**weging en waardering van de omstandigheden van het geval**'.

Zekerheid over het rechtmatig gebruik van anonieme info kan dus niet gegeven worden. Vandaar de volgende **hoofregel** voor de dagelijkse opsporingspraktijk: **géén dwangmiddelentoepassing op basis van uitsluitend anonieme info. Altijd onderzoek doen naar een plusje** (aanvullende info / verificatie) **en uitsluitend dwangmiddelen toepassen na het vinden van een plusje** (zie over 'plusje' onder punt 6). Toepassing van een dwangmiddel in strijd met deze hoofregel uitsluitend in geval van:

1. **Concrete en specifieke info** over een **ernstig misdrijf** (vuurwapen, hard-drugs, moord / doodslag, overvallen, berovingen, zware zedenmisdrijven, zware vormen van mensenhandel, vrijheidsberoving, gijzeling, zwaardere explosieven, enz.) waarbij politieoptreden in redelijkheid geen uitstel meer kan dulden (en nader onderzoek dus onmogelijk is).
2. **CI-info** (zie hierna onder punt 4).

Als er geen tijd resteert voor aanvullend onderzoek of als er na aanvullend onderzoek géén plusje te vinden is (wat overigens onder omstandigheden mogelijk als ontlastend gezien zou kunnen worden) en er tóch een dwangmiddel toegepast zou moeten worden: zo mogelijk éérs overleggen met de OvJ.²¹

Let op

- Zie voor de opsporing van **terroristische misdrijven** 9.20: vergaande bijzondere opsporingsbevoegdheden voor opsporingsambtenaar, geen redelijk vermoeden vereist, *aanwijzingen* kunnen volstaan!
- Zie voor de **WWM** 11.18: 'redelijkerwijs aanleiding'. Daarvoor is niet de strengere eis van art. 27 Sv vereist (redelijk vermoeden strafbaar feit op basis van feiten/omstandigheden)!
- Zie voor de **Opiumwet** 11.20: 'redelijkerwijze kan worden vermoed'. Ook daarvoor is niet de strengere eis van art. 27 Sv vereist (redelijk vermoeden strafbaar feit op basis van feiten/omstandigheden).
- Zie voor informatie afkomstig van een **inlichtingen- of veiligheidsdienst** 3.50 en 9.20 onder 'tot slot'.

¹⁹ Info waarvan de exacte bron niet (met naam, toenaam, adres, enz.) bekend is bij de opsporingsambtenaar die de info gebruikt voor opsporing.

²⁰ Voor de diepgravers: zie voor een omvangrijke bespreking van startinfo inclusief anonieme info S. Brinkhoff, Startinformatie in het strafproces (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 2014 (kort besproken in DD 2018, afl. 6).

²¹ Zo ook conclusie PG, HR 22-12-09, LJN BJ8622, noot 14 (onder verwijzing naar dit zakboek) en Buruma in zijn noot bij HR, NJ 2011/293.

2. Uitgebreid

Binnen een opsporingsonderzoek wordt regelmatig gebruik gemaakt van anonieme info.²² De info zelf is dan meestal afkomstig van MMA (meld misdaad anoniem, zie hierna punt 3), TCI (team criminele inlichtingen, zie hierna punt 4 en 3.40), de wijkagent, 112 en incidenteel van de AIVD (Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst, zie 3.50 en 9.20 onder 'tot slot').

Hoofdlijnen jurisprudentie HR

- **Verdenking** kan worden aangenomen op basis van anoniem aan de politie verstrekte informatie (MMA, CI, AIVD, enz.).
- Voor **dwangmiddelentoeepassing** is vereist dat de anonieme info **voldoende concreet en specifiek** is (bijv. *'meneer A heeft in zijn woning aan de B-sstraat een vuurwapen'*).
- De beoordeling van de anonieme info is in belangrijke mate afhankelijk van de aan de feitenrechter voorbehouden **'weging en waardering van de omstandigheden van het geval'**.

Uiteraard moeten bij dwangmiddelentoeepassing de beginselen van **subsidiariteit** en **proportionaliteit** in acht genomen worden (zie daarover uitgebreid 3.6) en dat geldt m.i. in versterkte mate voor dwangmiddelentoeepassing op basis van uitsluitend anonieme info. Het vermoedelijk begane strafbare feit moet van voldoende gewicht zijn, waarbij de veiligheid van één of meerdere personen een doorslaggevende rol kan spelen (vuurwapen, harddrugs, terroristische misdrijven, moord / doodslag, overvallen, berovingen, zware zedenmisdrijven, zware vormen van mensenhandel, vrijheidsberoving, gijzeling, zwaardere explosieven, enz.).²³

Voorbeelden jurisprudentie (telkens niet onrechtmatig)

- Een bekend voorbeeld uit de jaren 80 van de vorige eeuw betrof een **bij de afdeling verdovende middelen binnengekomen mededeling** (MH: *geen info over de melder en betrouwbaarheid, kennelijk ook geen verweer over gevoerd, dat is tegenwoordig wel anders...*) dat in perceel K-sstraat 1 te Amsterdam, bewoond door een Turkse onderdaan genaamd A, **verdovende middelen, met name heroïne**, aanwezig zou zijn. Volgens het Hof leverde deze concrete aanwijzing een redelijk vermoeden van schuld op t.a.v. A en van degenen die zich bij komst van de politie in dit perceel bevonden en dus ook van de man die op dat ogenblik het perceel verliet. Het betreden van de betreffende woning en de staande houding van die laatste man was aldus niet onrechtmatig.²⁴ Het Hof had in deze zaak nog overwogen 'dat de politie in haar taak zou zijn tekortgeschoten als zij in de genoemde binnengekomen mededeling geen aanleiding had gevonden verdachte staande te houden en zijn slaapkamer te betreden; de opsporing van ernstige misdrijven als de onderhavige (MH: *het voorhanden hebben van 675 gram heroïne, een vuurwapen en munitie*) zou veelal worden vrijdeld wanneer voor het optreden van de politie méér aanwijzingen dan de onderhavige zouden worden verlangd'.²⁵

²² Info waarvan de exacte bron niet (met naam, toenaam, adres, enz.) bekend is bij de opsporingsambtenaar die de info gebruikt voor opsporing.

²³ Buruma spreekt in zijn noot bij HR, NJ 2011/293 over voldoende urgentie voor optreden.

²⁴ Hof in HR, NJ 1983/550 (in stand gelaten door HR).

²⁵ De AG Leijten merkt in zijn conclusie op dat hij het een wereldvreemde zaak vindt als zonder meer zou moeten worden aangenomen, dat niet redelijkerwijs vermoed kan worden dat in dat bepaalde perceel in strijd met de Opiumwet wordt gehandeld. Zie voor een soortgelijk meer recent voorbeeld (diefstal en vuurwapen) Hof Den Haag 12-06-13, ECLI:NL:GHDHA:2013:2896.